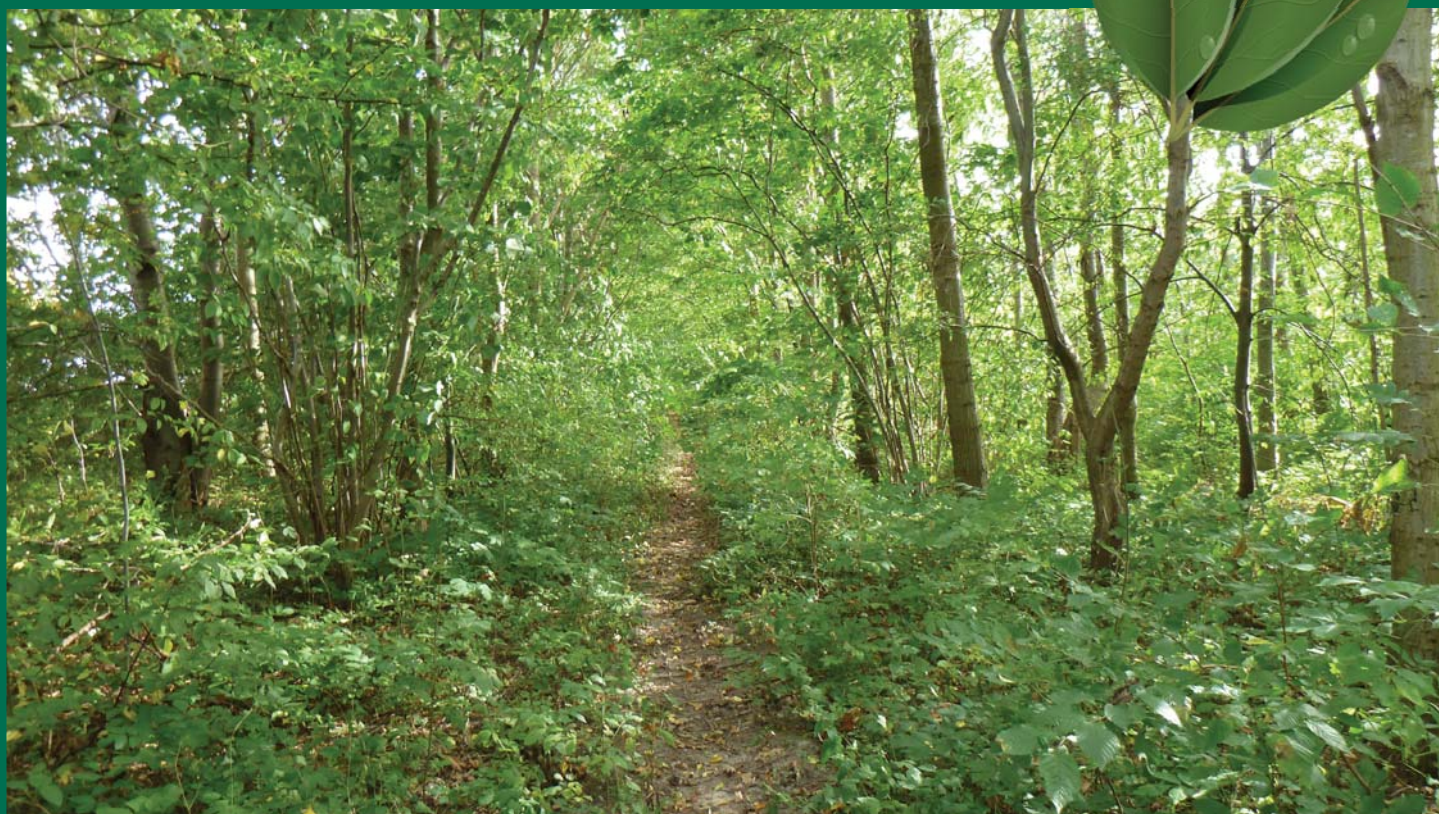

”Naturvejledning i alle forvaltninger. *Hvordan?*”

Rapport om naturvejledernes mange arbejdsopgaver i
og på tværs af kommunernes forvaltninger

Af Lars V. Jensen, Naturfagskonsulent i Helsingør kommune.

Naturvejledning

Rapporten er udarbejdet i samarbejde med Friluftsrådet, Naturcenter Nyruphus og Helsingør Kommune.

Forfattet og redigeret af:

Lars V. Jensen, Helsingør Kommune

Grafik:

P. Sørensen, Uddannelseshuset

Fotos:

Forsiden: Grith Neel Andersen

Snøbrød: Tanya Wünsche

Birkemænd: Maj-Britt Salhauge

Kano: Anders V. Thomsen

Shelters: Johnny Skjoldborg Krog

Terapeuter: Lars V. Jensen

Indhold

• Ord og billeder	4
• Udfordringen	4
• Ældreområdet	5
• Småbørnsområdet	7
• Sundhedsområdet	9
• Det sociale område	11
• Teknik, miljø, park og vej	15
• Inddragelse af medier og politikere	17
• Brobygning	18
• Finansiering af arbejdssted	19
• Finansiering af enkeltstående projekter	20
• Hvad kan uddrages af undersøgelsen?	20
• Bilag 1: Terapeuter i naturen	25
• Bilag 2: Shelters, udeskole og inklusion	35
• Bilag 3: Familie- og Naturoplevelser	37
• Bilag 4: Brug af fredede arealer	41

Ord og billeder

Ord skaber billeder på den indre nethinde. De ord vi forbinder med naturen skaber oftest nogle meget positive billeder. Det gælder også når vi taler om naturvejlederne. Det er ofte de samme billeder vi får uanset hvem vi taler med, om det er børn eller voksne, brugere eller beslutningstagere. Det er positive billeder af den inspirerende og meget vidende naturvejleder som fortæller den gode historie, viser os umærkelige spor og får os til at undres. Rammerne er naturen eller naturskolerne, og ofte sammen med børnehaver, SFO, skole eller hyggelige familiearrangementer i weekender og ferier. Det er et traditionelt billede, og i øvrigt med en merkantil vinkel, et rigtigt godt ”brand”, med en stor og forholdsvis stabil ”kundegruppe” i kommunen.

Det er bare ikke et særligt dækkende billede, og måske er det ligefrem et begrænsende billede? Mange af de andre opgaver, som naturvejlederne udfører i det daglige arbejde, er ofte ikke særligt synlige i medier og i de kommunale forvaltninger.

Udfordringen

Derfor besluttede Friluftsrådet at sætte fokus på denne udfordring. Det skulle bl.a. undersøges hvad naturvejlederne laver, ud over aktiviteter for det traditionelle skoleområde? Gode eksempler skulle indsamles og beskrives. I det kommende år vil et rejsehold sammen med lokale naturvejledere opsøge beslutningstagere i kommunerne, og fortælle om hvordan naturvejledning kan tænkes ind i et bredt udsnit af forvaltningerne.

Data til rapporten er hentet fra et elektronisk spørgeskema udsendt til ca. 300 naturvejledere i hele landet, hvoraf ca. 120 naturvejledere (NV’ere) deltog. Rapporten er ligeledes suppleret med en række interviews af NV’ere. Vi kan ikke med sikkerhed hævde, at de ca. 40 % af NV’erne vi har svar fra er repræsentative for alle NV’erne, men med en så høj besvarelsesgrad vælger vi at beskrive svarene som repræsentative, med de forbehold, som det giver anledning til. Vi har bl.a. en klar formodning om at de statsansatte naturvejledere er underrepræsenteret i denne undersøgelse, og at svarprocenterne på mange af de kommunale arbejdsområder derfor generelt kan være en anelse for høje.

89 % svarer at de deltaget i projekter/aktiviteter der involverer andre forvaltningsområder end skoleområdet. Det er altså kun 11 % af NV’erne der udelukkende arbejder med skoleområdet, og det er typisk NV’ere fra de største byer, der placerer sig i denne gruppe. De 89 % som svarer positivt på dette spørgsmål, spreder sig fra at have deltaget i enkelte projekter i andre forvaltninger til stort set udelukkende at arbejde i andre forvaltninger, eller at have en mindre kontakt med forvaltningerne i det hele taget. Der er naturligvis en stor sammenhæng mellem ansættelsesvilkår og -sted i svarene.

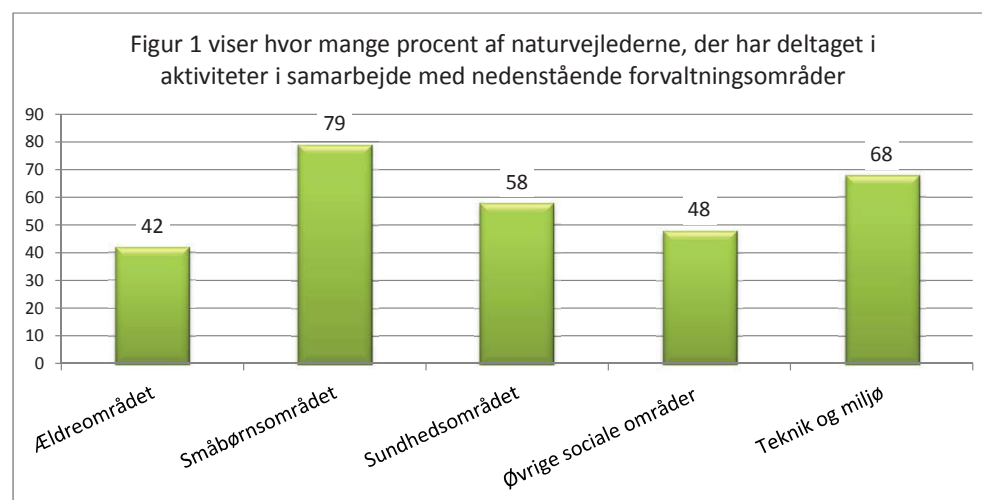
57 % svarer, at de er ansat i en stilling, der udelukkende er kommunalt finansieret, og ca. ¾ af dem er ansat i kun en enkelt forvaltning. En del af de kommunalt ansatte er ansat i andre forvaltninger end Børne - Ungeforvaltningen,

og en væsentlig del af disse er ansat i Teknisk forvaltning. 18 % svarer at de er privatansatte. Kun 9 % svarer at de er ansat i staten, og med de ca. 90 NV'ere ansat i Naturstyrelsen er de statsansatte klart underrepræsenteret i undersøgelsen.

Vi har delt spørgeskemaet op i 5 hovedområder.

1. Ældreområdet
2. Småbørnsområdet
3. Sundhedsområdet
4. Øvrige sociale områder
5. Teknik, miljø, park og vej.

Derudover blev spørgeskemaet sluttet af med en række spørgsmål om forskning, samt finansiering og profilering af naturvejlederne og deres arbejdssteder.

Ovenstående figur viser det samlede antal positive besvarelser inden for hvert af områderne. Da tallene dækker over meget forskellige aktiviteter og projekter, som bliver uddybet i selvstændige afsnit længere fremme i rapporten, skal man nok nærmere hæfte sig ved hvor mange % af naturvejlederne der svarer, at de ikke har haft projekter eller aktiviteter inden for hvert af områderne.

Over halvdelen af NV'erne har ikke haft projekter eller aktiviteter på ældreområdet, og det samme gør sig gældende på, det vi kalder, de øvrige sociale områder. 42 % har ikke haft aktiviteter eller projekter aktiviteter på sundhedsområdet. Kun godt 1/5 har ikke lavet aktiviteter på småbørnsområdet, mens det er lidt flere der ikke har lavet aktiviteter sammen med Teknik og miljø.

Årsagen til dette skal sandsynligvis findes i organisering og ansættelsesforhold, som i en vis udstrækning sætter begrænsninger for NV'ernes udfoldelser. Dette bekræftes af vores samtaler med udvalgte NV'ere.

Ældreområdet

42 % af naturvejlederne angiver, at de har deltaget i aktiviteter/projekter på ældreområdet og kun 12 % har haft fokus på at vejlede personale på ældreområdet i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde.

En væsentlig del af de ovenstående 12 % har haft fokus på hvad naturvejlederen og naturskolerne kunne tilbyde, og kun en mindre del har haft fokus på at vejlede personalet på ældreområdet i hvordan de selv kan bruge naturen og nærmiljø i deres daglige arbejde.

Af den sidste del kan nævnes aktiviteter som;

- Brug af nærmiljø til reminiscensoplevelser
- friluftaktiviteter og naturvejledning
- oplæg til debat på afdelingen
- Vejledning i indretning af gårdhaver
- Aktiviteter og udflugtsmål, som er velegnede for demente.
- Vejledning i brug af udlånskasser
- Oplæg om hvad forskning siger om vigtigheden af naturkontakt overordnet, men også i forhold til ældre fx i forhold til bevarelse af den ældres tidligere kontakt til naturen kan forhindre forringelse af livskvalitet, naturens betydning for demente
- Inspirationsoplæg til medarbejdere på dagcentre, om hvordan de kan bruge uderummet i hverdagen med de ældre borgere, der kommer til centret og dem der bor der fast
- Formidle konkrete oplysninger i forhold til regler og tilgængelige naturområder i kommunen.

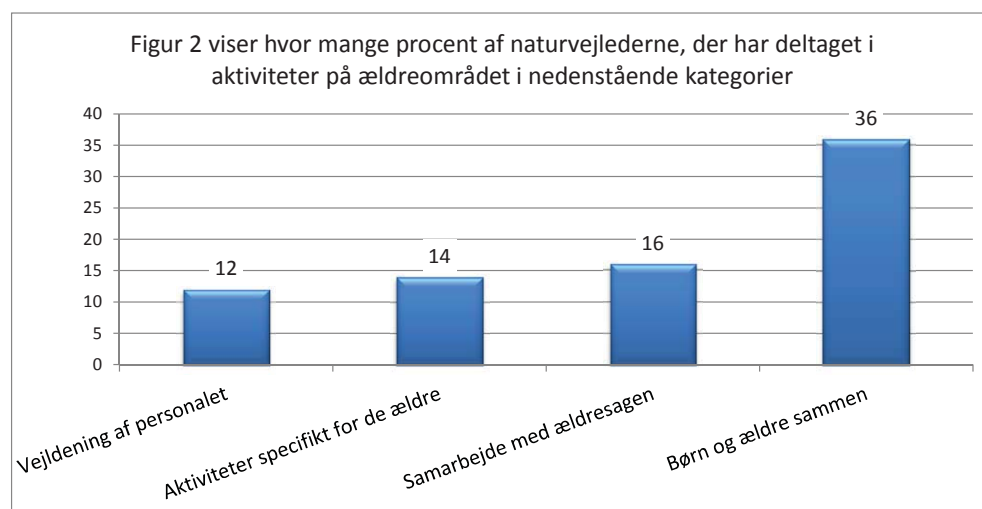
Og de mere indirekte formidlingsaktiviteter, som personaleudflugt for ansatte i ældresektoren.

14 % tilkendegav, at de havde deltaget i projekter og aktiviteter som havde hovedvægt på at engagere borgere i beskyttede boliger eller ældrecentre.

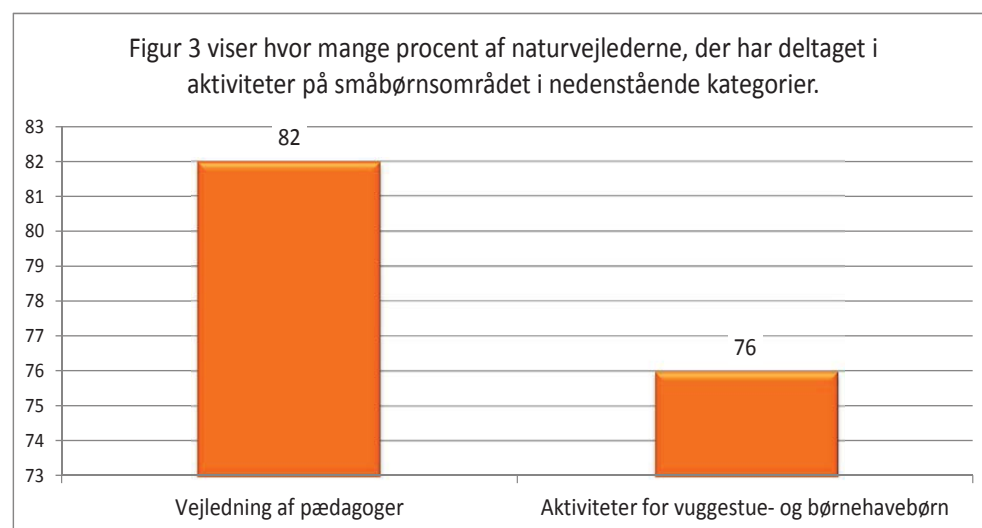
16 % angav, at de havde deltaget i projekter og aktiviteter i samarbejde med ældresagen.

36 % angav, at de havde deltaget i projekter og arrangementer, hvor deltagelse af børn og ældre i samme arrangement havde et centralt fokus.

Småbørnsområdet

79 % angav, at de havde deltaget i projekter eller aktiviteter på småbørnsområdet. Og hele 82 % angav, at de havde deltaget i projekter og arrangementer som havde hovedvægt på at vejlede pædagoger og pædagogmedhjælpere i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde.

I øvrigt vil den skarpe læser her kunne se at ovenstående tal, som kunne tolkes som en delmængde af hele området, faktisk er 3 % større end det samlede tal som efter besvarelsene er 79 %. Det kan skyldes usikkerheder i selve svarene eller forståelsen af disse. Det er også sandsynligt at naturvejlederne har medregnet alle aktiviteter for pædagoger, og at ikke alle pædagoger arbejder på småbørnsområdet.

Hvilke aktiviteter og projekter har naturvejlederne arbejdet med på småbørnsområdet?

Som det fremgår af figuren fra den forgående side, har rigtig mange naturvejledere deltaget i aktiviteter og projekter, som havde til formål at vejlede pædagoger og medhjælpere i brugen af naturen i deres arbejde med børnene. Her er et tydeligt eksempel på, at naturvejlederne i stor udstrækning har erfaring med *at lade deres viden og erfaringer komme borgerne til gavn gennem andet professionelt personale i kommunen*. De når derved ud til mange flere borgere, her primært børnene.

Arbejdet har bl.a. bestået i at vejlede og udføre almindeligt konsulentarbejde for institutionerne. Det har man gjort gennem kurser og temadage, på både naturskoler og ude i institutionerne. Kurserne har omfattet både teori og praksis omkring læring og aktiviteter i naturen, men flere har også beskrevet, at de har vejledt og hjulpet institutioner med at skaffe udstyr. Nogle har deltaget i aktiviteter sammen med pædagogerne og børnene, for at støtte og vejlede pædagogerne og i nogle tilfælde for at vise vejen for pædagogerne sammen med børnene.

En del naturvejledere fremhæver deres arbejde med dagplejere som nedenstående bidrag kan illustrere.

”Inspirationsbesøg hos dagplejere kan fx omfatte fortællinger om dyrene med hånddukker, udforskning af krat ved at følge reb, banke på forskellige naturmaterialer med pind og høre forskel på lyd eller bare tage småkravl i hænderne, og opleve at det ikke er farligt.”

Eksempler på aktiviteter på småbørnsområdet

- Almindeligt konsulentarbejde for institutionerne
- Skaffe udstyr
- Grønne spirer
- Kursus for pædagogstuderende og pædagoger
- Oprettelse af spor i landskabet
- Kurser i brug af museer
- Opbygning af aktiviteter omkring naturlegeplads
- Forskningens døgn aktiviteter for dagplejere og personale i vuggestuer
- Naturekspeditionsruter
- Oplæg på forældremøder
- Arrangementer for småbørnsfamilier, evt. også med overnatning
- Teambuildingsaktiviteter for pædagogiske personalegrupper

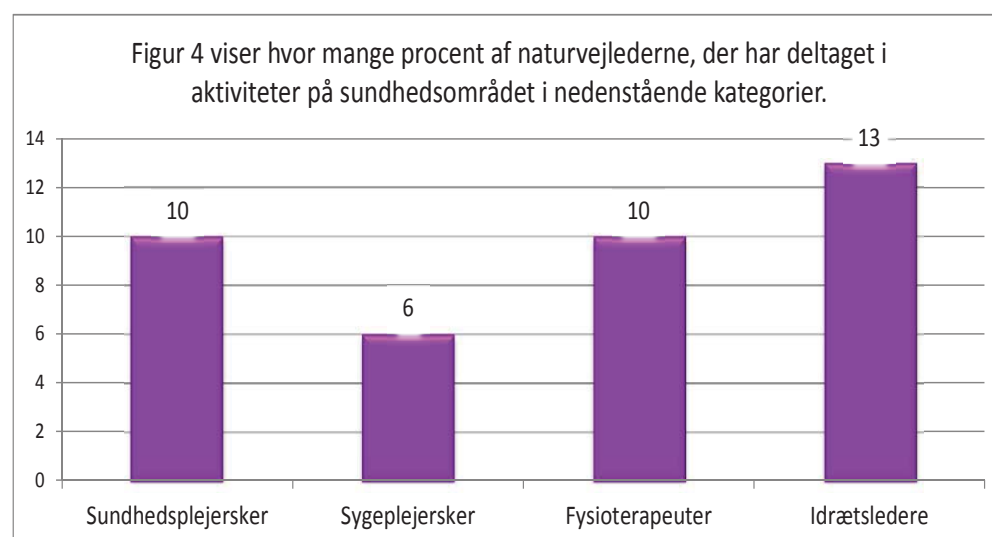

Sundhedsområdet

58 % af naturvejlederne svarer, at de har deltaget i projekter sundhedsområdet.

10 % har vejledt sundhedsplejersker i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde. Det har bl.a. været med fokus på

- brug af naturen
- regler for offentlighedens adgang i på private, kommunale og statslige arealer.
- Naturaktiviteter som fx bålmad og lege i naturen.
- Overvejelser om hygiejnekrav på lejrpladser og lignende.
- Uddeling af mapper til familier med lokale naturfoldere, korte eksempler på aktiviteter, som familierne kan lave med deres børn i naturen.

Eksempler på samarbejde med sundhedsplejersker og mødregrupper

10 % har deltaget i projektet eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere sundhedsplejersker og mødregrupper.

- Temadage med fokus på at give de helt små børn del i naturen.
- Vejledning i miljø, kemi og sund levevis.
- Oplæg for mødregrupper om sanseoplevelserne i naturen og de mange muligheder for gratis oplevelser, der samtidig stimulerer og udvikler barnet.
- Samværs-oplevelse på lejrpladsen med pandekagebagning, hestevognsture mm.
- Mødtes med unge mødre i en "unge mødre" gruppe sundhedsplejersken er tovholder i. Snak om hvad de selv har af positive oplevelser i naturen da de var børn og at det er fint at de kan give det videre til deres børn i dag. Oplysninger om naturoplevelser i deres lokalområde."

Eksempler på samarbejde med sygeplejersker

6 % angiver, at de har vejledt sygeplejersker i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde. Få og forskelligartede projekter, som bl.a. krybdyr på rigshospitalet og teambuilding for sygeplejersker.

Her er kun enkelte eksempler, hvor naturvejlederen har arrangeret aktiviteter, men ikke direkte kurser for sygeplejerskerne, og også kun enkelte arrangementer for patienter på hospitalerne. Her er helt tydeligt et område, hvor der savnes erfaringer.

Eksempler på samarbejde med fysioterapeuter

10 % angiver, at de har vejledt fysioterapeuter i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde.

- Aktiviteter vedr. rehabilitering af patientgrupper med kræft, KOL, hjertesygdom og diabetes.
- Pilotprojekter med fokus på uddannelse af sundhedspersonale.
- Samarbejde om opbygning og vejledning i brug af handlebaner og sundhedsspor.
- Planlægning af kurser sammen med fysioterapeuter, med fokus på at bruge naturen til sundhedsfremmende aktiviteter.
- Genoptræning i naturen, bl.a. med træstammer som plint og balancebom.

Eksempler på samarbejde med idrætsledere

13 % af naturvejlederne har deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at vejlede ledere på idrætsområdet i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde.

Her er et område hvor naturvejlederne har stor erfaring med at vejlede lederne, og dermed vejlede gennem andre. Disse erfaringer vil med fordel kunne bruges på andre områder.

- Hjælper idrætslederne med mange forskellige aktiviteter i naturen
- Udlåner udstyr og vejleder i brugen af det
- Samarbejde med kajakklubber om kajakture og naturvenlig sejlads
- Kurser for Friluftvejledere og for studerende på den 1-årige Friluftvejleder-uddannelse
- Kurser og aktiviteter for netværk af idrætslærere
- Arrangerer lidt grænse-over-skridende ture i skoven, hvor fysisk aktivitet er påkrævet
- Aktiviteter med fokus på fysisk aktivitet via datalogning og feltbane, djeco education, gps
- Introduktion til løbeklub og trænere om hvor og hvordan de kan bruge det lokale Sundhedspor på deres lokale løbetræningsruter i skoven.

Det sociale område

48 % af naturvejlederne angav, at de havde deltaget i projekter/aktiviteter på det sociale område.

28 % af naturvejlederne havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere borgere i sociale boligforeninger.

27 % af naturvejlederne havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere psykisk syge.

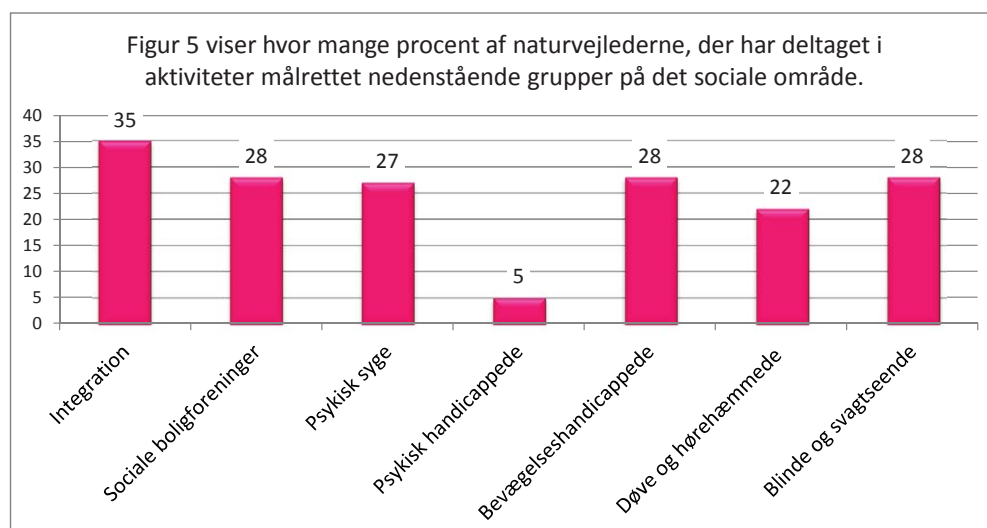
5 % af naturvejlederne havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere psykisk handicappede.

28 % havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere bevægelseshandicappede.

22 % havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere døve og hørehæmmede.

28 % havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere blinde og svagtseende.

35 % af naturvejlederne havde deltaget i projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på integration.

En meget stor del af aktiviteterne på integrationsområdet, har haft fokus på at få indvandrere med på ture i naturen og informere om regler og hvad man skal være opmærksom på når man samler frugter, bær og svampe i naturen.

Der er også mange positive erfaringer med etablering af nyttehaver for indvandrere. En stor del af dem har været kønsopdelte.

I Ishøj har man valgt ikke at fokusere på integration, da indvandrerne ikke er et mindretal, men faktisk udgør hovedparten af deres brugere. De har valgt at arbejde med inklusion gældende for alle uanset etnisk baggrund.

Selvom denne rapport i hovedtræk udelader skoleområdet, og Ishøj ikke direkte fokuserer på integration, har vi alligevel valgt at bruge nogle eksempler med skoleklasser fra Ishøj til at illustrere det vigtige integrationsarbejde som naturvejlederne kan bidrage med.

En skoleklasse går i waders og fisker. En dreng spørger ” Såén reje, er der svin i den?”! Det kan virke som et fuldstændig absurd spørgsmål. Som muslim er svin jo forbudt, børnene ved bare ikke hvad svin er og er dårligt oplyst hjemmefra. De ved de ikke må spise vingummi og skumfiduser (fordi den stivelse der er i, kan komme fra svin), de ved dog ofte ikke hvorfor. Så for en sikkerheds skyld spørger de om der er svin i en reje. . .

Den samme klasse skal senere sprætte en fisk op. Jeg spørger rundt, om der er nogen der vil tage fisken? Mohammed (Der tilsyneladende har højstatus i klassen) er tydeligt angstprovokeret i situationen, men vil ikke tabe ansigt. Han skriger derfor Ali ind i hovedet ” Ta, den fisk op, når jeg sir` det til dig!!” Det skal Ali selvfølgelig ikke, så jeg tager fisken op og kalder Mohammed til mig. Mohammed ”hjælper” mig med fisken og ender med at stå med begge hænder i maven på den, og spørger: ”Kan vi tage hjernen ud?”. Mohammed har haft en fantastisk dag, og løfter hænderne i vejret i triumf, da han får fisken med hjem i en pose.

I efteråret slagter vi geder, fra en nærtliggende dyrepark. Dyret bliver ”brækket” som man ville gøre i en jagtsituation. Børnene skal hjælpe med dyret. Dette er for de for de større

klasser. Til at starte med, vil ingen hjælpe, da det er ”klamt”. Vi får en snak om dyreetik, kødet fra Bilka og om hvad de fik at spise i går. Jeg fortæller så, at jeg har halal slagtet dyret. Mange vil jo ikke spise kød hvis det ikke er ”ha-lal”. Men hvad er halal? De fleste tror at det er en barbarisk slagtemetode, hvor dyret lider og bløder til døde. Men slagtemetoden er fuldstændig den samme, som i Danmark. Efter dyret er skudt med en bolt pistol, er det ”hjernerød”, og kan ikke mærke noget. Men hjertet banker stadig. Halspulsåren bliver skåret over for at blodet kan løbe fra, og derefter er dyret dødt.

Det er udramatisk og hurtigt overstået. Forskellen er, at når dyret halalslagtes, siges en sætning på arabisk, som en erkendelse til Allah og dyret. Svarende til vores: ”fader vor” inden vi spiser. Vi får derfor en god snak om religion, historie og dyreetik. Ofte er der nogle børn der kan oversætte halalsætningen, og der er stor morskab, når jeg, som ikke muslim, skal fremsige den. Specielt de danske lærere får et andet syn på halal, og det er jo også integration!! Igen er det de ”stærke” drenge, der ikke tør røre ved dyret og de stille piger med tørklæder, der skærer leveren ud og puster lungerne op. Rollefordelingen er fuldstændig vendt på hovedet, og det er vist meget sundt...

Eksempler på projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på integration

- Deltagelse på forældremøde i børneinstitution, hvor forældre skulle forstå hvorfor institutionen brugte uderummet, samt skulle motiveres til selv at tage børnene ud i naturen (fokus på læringsstile og de mange intelligenser, set ud fra naturens vinkel)
- Sommerskole for grupper, som af bl.a. økonomiske årsager - ikke normalt har mulighed for at holde sommerferie
- Sprogundervisning på en ny måde vha. udstoppede dyr, skind, kranier, spor osv.
- Inddragelse af ”unge formidlere” med anden etnisk baggrund end dansk som ambassadører for den lokale natur i områder med soc. boligbyggeri
- Svampetur for indvandrere
- Nyttehaver og madlavning fx spis dit ukrudt formidlet til indvandrere (ofte kønsopdelt)
- Vandretursarrangement for alle, arrangeret af indvandrergruppe.

Eksempler på projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere borgere i sociale boligforeninger.

- Arrangementer for grupper af udsatte familier for boligforeninger
- Naturaktiviteter i bynært boligområde, fx GPS-løb
- Store Havedag sammen med boligforeningerne.
- Samarbejde og input til boligkvarters projekt: Ide-møde. Brug dit natur-nærområde. Naturbod til lokal markedsdag.
- Inddragelse af ”unge formidlere” med anden etnisk baggrund end dansk som ambassadører for den lokale natur i områder med soc. boligbyggeri

Eksempler på projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere psykisk syge.

- Korte forløb, med idræt i dagtimer. Gåture, fiskeri, skovfitness, og bålmad.
- Kanoture for børnepsykiatridelinger
- Skovhjelperordning
- Naturaktiviteter for børnegrupper i specialklasser med diagnoser som autisme og ADHD
- Gode eksempler fra projekter, hvor psykisk syge har arbejdet med heste.

Eksempler på projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere psykisk handicappede.

- Aktiviteter med sanseoplevelser
- Naturtur for beskyttet værksted
- Skovhjelperordning
- Produktion af borde, bænke og fuglekasser
- Arbejdsprøvning på naturcenter som omfatter materialebrug, ukrudtsrydning mv.
- Udvikling af et formidlingsprojekt, hvor psykisk handicappede skal oplæres i naturformidling for andre psykisk handicappede samt børn i daginstitutionsalderen, bl.a. sammen med en gruppe Skovhjælpere.
- Besøg fra en skole for unge multihandicappede. Skovture og madlavning på bål samt historier fra de varme lande er de faste punkter.

Eksempler på projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at engagere fysisk handicappede.

- Aktiviteter for børn og unge med muskelsvind
- Guidede ture i naturcentret, hvor der lyttes efter fuglenes lyde og der mærkes på udstoppede dyr.
- Kanoture for døve og blinde børn
- Præcis samme slags naturvejledning som til ikke handicappede ☒
- Indretning af sansehøve og platform for kørestole til nærkontakt i fugleområde
- Hestevognsture, foredrag, togture
- Foredrag med planter og udstoppede dyr
- Naturvejledertur for blinde børns landstræf
- Tilpasning af tilbud til multihandicappede børn
- Samarbejde med naturstyrelsen om at sikre at den gruppe også kan få adgang til skove og aktivitetssteder i naturen

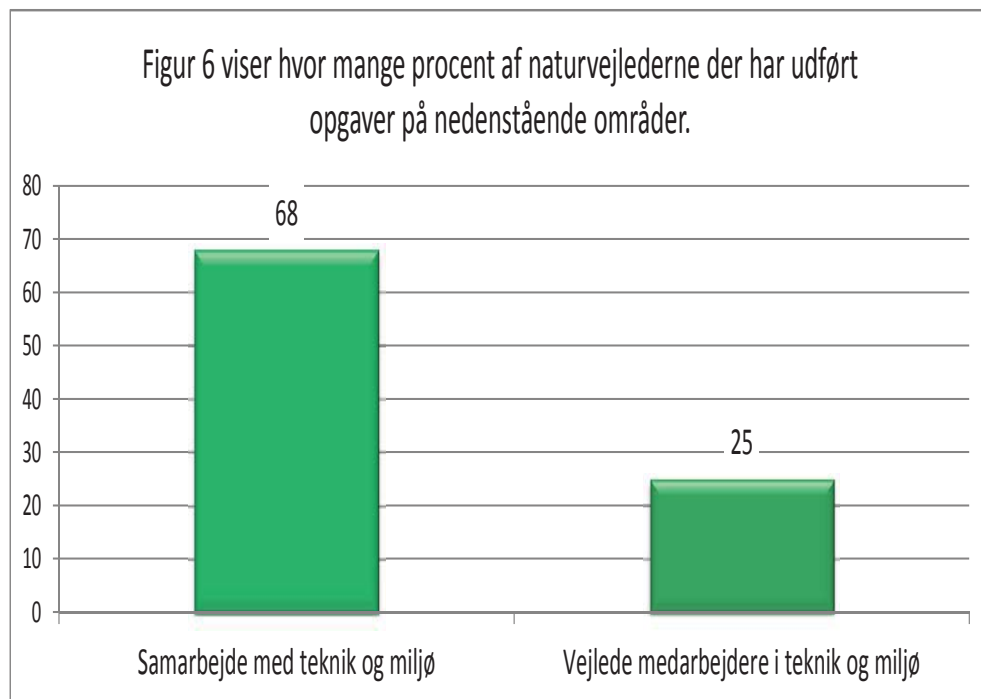

Teknik, miljø, park og vej

68 % af naturvejlederne angav, at de havde deltaget i projekter/ aktiviteter i samarbejde med kommunens forvaltning(er) for teknik, miljø, park og vej.

48 % angav, at de som naturvejledere havde fungeret som brobyggere mellem forvaltninger.

25 % angav, at de havde deltaget i projekter eller arrangementer, som havde hovedvægt på at vejlede medarbejdere fra ovenstående forvaltninger i at bruge naturen og naturvejlederne i deres arbejde.

Eksempler på projekter eller arrangementer som havde hovedvægt på at vejlede medarbejdere fra ovenstående forvaltning(er) i at bruge naturen og naturvejledere i deres arbejde.

- Blå Flag-aktiviteter
- Etablering af naturlegeplads
- Naturpleje i daginstitutioner, samt i parker og kommunale skove
- Formidling og synliggørelse af kommunens arbejde inden for natur, kulturhistorie og friluftsliv
- Generel oplysning om tilgængelighed og adfærd i naturen
- Samarbejde om det kommunale dyrehold til formidling og naturpleje
- Samarbejde omkring Skovens Dag
- Regulering af invasive arter fx bjørneklo.

Eksempler på projekter eller arrangementer som indebar et væsentligt samarbejde med medarbejdere fra teknik, miljø, park og vej.

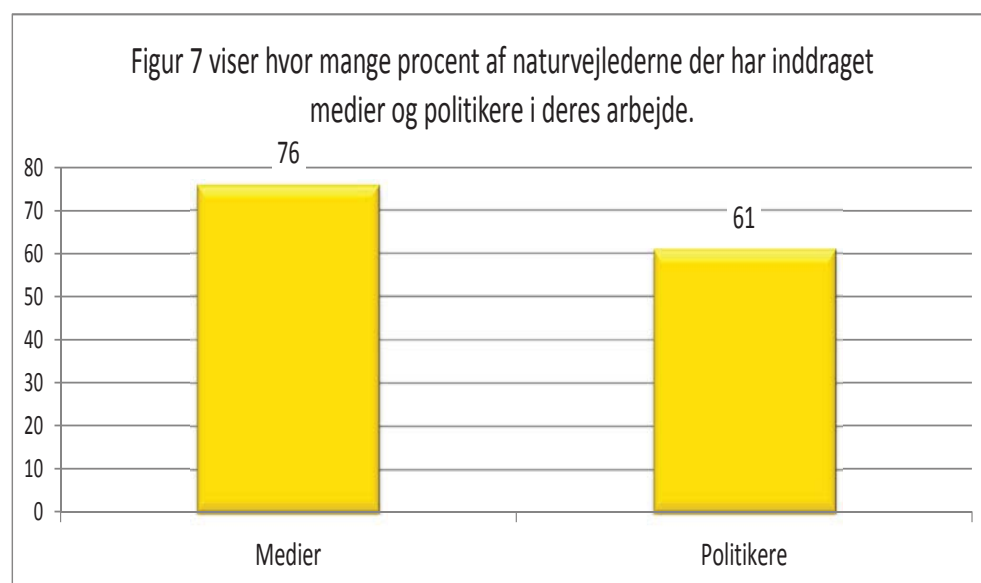
- Projekter med fokus på friluftsliv
- Etablering og pleje af rekreative områder
- En lang række forskellige projekter med fokus på at indsamle, reducere, sortere og genanvende affald
- Projekter med fokus på at reducere vandforbrug og vandspild
- Samarbejde om spildevandshåndtering
- Samarbejde om vandløbspleje, og herunder en del eksempler på inddragelse af skoleklasser og frivillige
- Naturpleje for skoleklasser i kommunens og statsskovens forvaltningsområder
- Borgerinddragende kulturhistorisk bevaringsprojekt ”Finde og renovere gamle granitvejvisersten i Syddjurs Kommune”, hvor kommunens Vej- og Trafikafdeling fandt sten på materielgårdene, hentede ”privatiserede” sten som folk tilbød at levere til genopsætning, genopmaling og genudsætning af sten - oma.
- Fælles byvandring med Vej- og Trafikchef på offentlig naturtur (gående debattmøde) om nyt syn på naturbeskyttelse i byen og ikke kun på landet
- Fælles offentlige arrangementer
- Planlægning af stisystemer, informationer i landskabet m.m.
- Samarbejde om afholdelse af naturture, herunder Skovens Dag, Naturrens Dag, Fjordens Dag mm.
- Etablering af mountainbike-baner.
- Projekt Genplante Planeten med plantning af flere hundrede træer i udvalgte kommunale skove
- Råderet over kommunal skov ved naturcentret i dialog med Natur og miljø afd. og team ejendomme
- Naturgenopretningsprojekter omkring gendannelse af tidl. levende markskel samt genopretning af søer i kommunen
- Vandrefestival
- Naturregistrering af §3 områder
- Deltagelse i Grønt Råd
- Samarbejde om cykelkampagner
- Udarbejdelse af kort/foldermateriale samt hjemmeside
- Teambuildings-opgaver i naturen
- Pasning af folderkasser, persontællere, etc.
- Etablering af formidlingsanlæg, rastepladser, informationstavler, handicapadgang, fugletårne mv.
- I et vist omfang bidraget med indberetninger af forekomster af flora og fauna/sårbar natur
- Reetablering af søer
- Koordinering af friluftsnæværk med repræsentanter fra en lang række brugergrupper.

- Samarbejdet med teknisk forvaltning omkring adfærd, miljø og klima
- Bruger medarbejdere fra miljøafdelingen på lærerkurser
- Koordinering af samarbejde mellem miljømedarbejdere og elever der bidrager ved miljøundersøgelser fx garnrensning ifm. undersøgelser af fiskebestande
- Etablering af vandløbslaug mm.
- Bestyrer mininaturskoler og økobaser
- Udarbejdelse af årets offentlige naturkalender
- Afholdelse af nationalparkdag
- Deltagelse i projektet ”Natur i verdensklasse” med fokus på formidling af kommunens Natura 2000 arealer. Deltagelse i VERDI-projekt omkring nationalparker
- Udarbejdelse af AFF-ansøgning
- Samarbejde med Teknik og Miljø omkring Den Store Vinterfugletælling og igangværende Natuglekasseprojekt
- Restaurering af vandløb med skoleelever.
- Etablering af kolaug, bjørneklobekæmpelse, biologisk bekæmpelse af skadedyr på idrætsanlæg og parker. Etablering af større naturværdier på skolers og institutioners udearealer m.m.
- Planlægning af nye bebyggelser og ny natur i byen

Inddragelse af medier og politikere

76 % havde deltaget i projekter eller arrangementer, hvor de aktivt havde inddraget medier, og 61 % havde inddraget politikere.

Tallene dækker naturligvis over en variation fra at nogle naturvejledere har inddraget medier og politikere enkelte gange, til andre som svarer, at de altid, og som noget helt naturligt, tænker denne vinkel med ind i deres arbejde. Nogle giver udtryk for at det er nødvendigt at profilere naturvejledernes arbejde, og at de mange positive historier i medierne samtidig er med til at ”markedsføre”/”brande” kommunen.

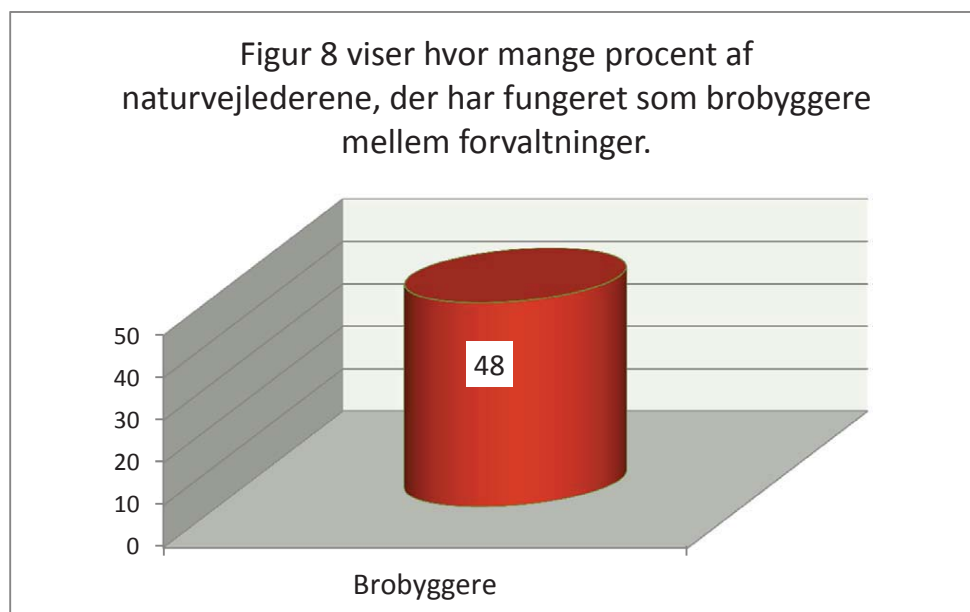
Eksempler på projekter eller arrangementer, hvor det aktivt er medtænkt at inddrage:

- Alle projekter
- Mit daglige arbejde. Det står nærmest i min jobbeskrivelse
- Svampetur i samarbejde med lokalavis og restaurant
- Laver historier til mange medier
- Optræder helt fast i lokalaviser
- Sender pressemeddelelser ud ifm. offentlige arrangementer, åbninger af natur- og friluftprojekter, kampagner, kommunale indsatsområder, handleplaner og andre væsentlige tiltag
- Har politikere i min bestyrelse
- Involverer både politikere og medier i debatten om nationalparkprojektet
- Orienterer om kurser for lærere og pædagoger - det sælger godt i pressen
- Arrangerer fotokonkurrence med medier som samarbejdsparter
- Forsøger at holde politikerne orienteret om naturskolens aktiviteter
- Afholdelse af temadage for politiske udvalg
- Naturcentrets leder deltager i fællesmøder med andre ledere og politikere flere gange pr år.

Brobygning

Mange ledere og ansatte i kommunerne giver udtryk for at der er for ringe samarbejde på tværs af forvaltningerne, og at det er et indsatsområde som meget gerne må prioriteres. Naturvejlederne har mange steder vist, at de kan bidrage væsentligt i denne sammenhæng.

48 % af NV'erne har fungeret som brobygger mellem forvaltninger, hvor der er arbejdet på tværs?

Eksempler på brobygning

- Teambuildning i naturen for kommunens personale
- Samarbejde om turisme, bosættelse, erhverv, teknik og miljø, sundhed, fritid, skole, dagtilbud mm.
- Oprettelse brugergrupper
- Koordinering af dialog mellem Natur- og Miljøafdelingen og Vej- og Trafikafdelingen om forvaltning af vejrabatter og kommunale grønne arealer
- Tværgående projekter mellem Sundhedscentret, Undervisningsforvaltningen, Miljø & Natur samt Plan, Udvikling og Kultur
- Udarbejdelse af Lokal Agenda 21 strategi
- Samarbejde mellem Børn og Kultur og Teknisk Forvaltning
- Samarbejde på tværs af forvaltninger ifm. etablering af nybygninger, så natur, miljø og sundhed tilgodeses
- Samarbejde med kulturforvaltningen
- Samarbejde med Sundhedssekretariat
- Samarbejde med Arbejdsmarkedsforvaltning
- Samarbejde med Ældreområdet
- Samarbejde med Planafdelingen og Kultur- og Fritidsforvaltningen
- Arbejder med energivejledning på tværs af teknik og miljø på den ene side, og skoleforvaltningen på den anden
- Etablering af samarbejde mellem fx Naturstyrelsen, sociale institutioner, asylcentre, etc.

Finansiering af arbejdssted

Den primære finansiering af arbejdsstederne varierer fra sted til sted.

57 % svarer, at de er ansat i en stilling, der udelukkende er kommunalt finansieret, og ca. $\frac{3}{4}$ af dem er ansat i kun en enkelt forvaltning. En del af de kommunalt ansatte er ansat i andre forvaltninger end Børne - Ungeforvaltningen, og en væsentlig del af disse er ansat i Teknisk Forvaltning. 18 % svarer at de er privatansatte. Kun 9 % svarer at de er ansat i staten, og med de ca. 90 NV'ere ansat i Naturstyrelsen må de statsansatte være klart underrepræsenteret i undersøgelsen. Det kan bl.a. skyldes at undersøgelsen i vid udstrækning er rettet mod at få afdækket arbejdsopgaverne i de kommunale forvaltninger.

Mange naturvejledere har givet udtryk for at det er fordelagtigt, at være tæt tilknyttet til kommunerne.

Jens Frydendal fra Viborg udtrykker således med nedenstående:

”Mulighederne for at integrere sig i kommunens forskellige aktiviteter og funktioner er langt større, når aktørerne er ansat i kommunen. Politikere og forvaltningers ejerforhold til en naturskole vil altid være større, når det også er deres ”egne” medarbejdere, der arbejder på naturskolen. Det er langt mere oplagt at inddrage ”vores naturskoleleder” i diverse udviklingsprocesser, når vedkommende befinder sig i samme kommunale organisation og

ikke hver gang skal inviteres fra en helt anden virksomhed - med tilhørende uniform!

På Naturskolen i Viborg Kommune er den daglige rutine med at følge med i udviklingen på diverse interne kommunale fora af uvurderlig betydning, når vi skal manøvrere vores naturskole ind som en stadig mere central partner i alle kommunens funktioner. Adgangen til sådanne informationskanaler er i meget høj grad betinget af, at vi er en del af organisationen.”

Finansiering af enkeltstående projekter

52 % af naturvejlederne har deltaget i projekter, som har været finansieret af fonde

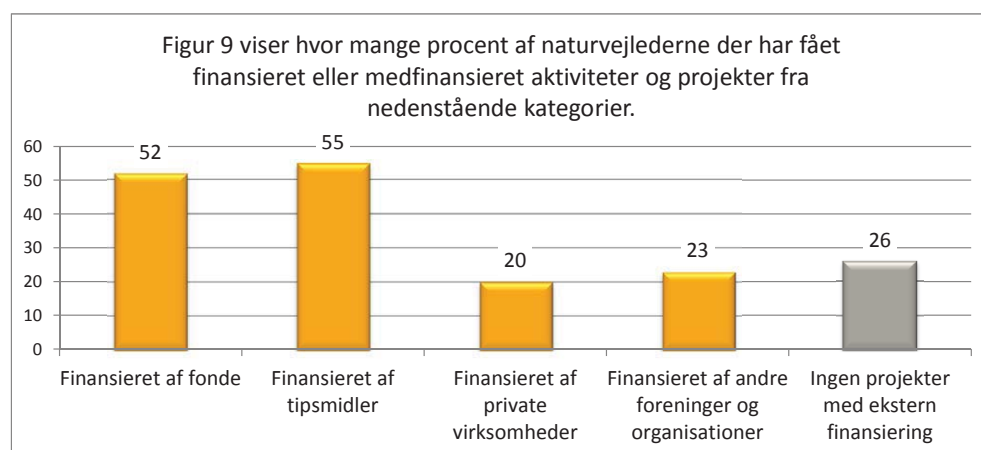
55 % har deltaget i projekter finansieret med tipsmidler

20 % har deltaget i projekter finansieret af private virksomheder

23 % har deltaget i projekter finansieret af andre foreninger og organisationer

26 % svarer at de som naturvejledere ikke har deltaget i projekter eller arrangementer, hvor eksterne partnere har bidraget med en væsentlig del af finansieringen.

Derudover ligger der givetvis et stort uudnyttet potentiale i salg af ydelser inden for det ”grønne område”, og herunder er der inden for turismeområdet efterspørgsel på kompetencer og ydelser, som naturvejlederne i høj grad vil kunne honorere.

Hvad kan udledes af undersøgelsen?

Potentialer og udviklingsmuligheder for naturvejledere.

I forbindelse med projektet ”Naturvejledning i alle forvaltninger. Hvordan?” har vi set en overvældende mængde af forskellige arbejdsopgaver og områder, hvor naturvejlederne bidrager i kommunerne. Der vil naturligvis kunne udvikles på alle områder, men opgaven har været at identificere områder, hvor der er stort potentiale.

De fleste af arbejdsområderne har hovedvægt inden for de enkelte forvaltningsområder, men der er også en række arbejdsopgaver, hvor det ikke giver mening at placere dem inden for et enkelt forvaltningsområde. Blandt dem ligger opgaver, med stort potentiale, som vi vil fremhæve.

1) **Vejledning og uddannelse af personale i brug af naturen i deres daglige arbejde.**

Særligt personalegrupper med daglig borgerkontakt vil i vid udstrækning kunne være målgrupper for naturvejlederne. Naturvejlederne opnår derved at give vejledning i brug af naturen gennem andre personalegrupper, og når dermed ud til en langt større gruppe borgere end de vil kunne gennem den direkte kontakt. Det sundhedsmæssige potentiale er meget stort.

2) **Brobygning.**

Mange ledere og ansatte i kommunerne giver udtryk for at der er for ringe samarbejde på tværs af forvaltningerne, og at det er et indsatsområde som meget gerne må prioriteres. Der er derfor et oplagt potentiale for naturvejlederne at indgå i og koordinere tværgående projekter, hvor natur og naturformidling indgår, og som omfatter flere forvaltninger.

3) **Kommunikation til medier**

Mange naturvejledere bidrager løbende med og til artikler i den trykte presse og indslag i elektroniske medier, og det er generelt populært stof hos redaktørerne og brugere af medierne. Det er et område som bør have stor opmærksomhed hos naturvejlederne, da det tjener mange formål bl.a. nem kommunikation af væsentlige begivenheder og fænomener i naturen, som når ud til rigtig mange, men også profilering af kommunen, naturområderne, naturskolerne og naturvejlederen selv. Mange naturvejledere bruger i vid udstrækning hjemmesider og andre muligheder på internettet, men der er stadig et stort potentiale i udvikling af dette område.

En undersøgelse af naturvejledernes markedsføringsværdi for kommunerne er også et muligt udviklingsområde.

Derudover kan det være en fordel at kommunikere til kommunalpolitikere, da det jo i sidste ende er dem der prioriterer midlerne til naturvejlederne. 4 ud af 10 har ikke tænkt politikerne med ind i deres kommunikation.

4) **Finansiering**

En stor del af de kommunalt ansatte naturvejledere og naturcentre er finansieret af en enkelt forvaltning, typisk børne- og ungeforvaltningen eller teknisk forvaltning. Arbejdsopgaverne fordeler sig, eller kunne med fordel fordele sig, over flere forvaltningsområder, og efter vores dialog med naturvejledere og beslutningstagere er vores umiddelbare vurdering, at det er nemmere at få finansieret nye tiltag eller blot fastholde de nuværende, hvis der er flere forvaltningsområder der kan dele udgifterne, og dermed er der et potentiale for naturvejlederne i kommuner, der overvejer at oprette stillinger og naturcentre, eller planlægger at omstrukturere på området.

Endvidere er det et potentiale i at søge finansiering og medfinansiering hos fonde, private virksomheder, og andre organisationer. En del naturvejle-

dere går det i stort omfang, men besvarelsene viser, at der er et potentiale på dette område. Over en ¼ af naturvejlederne svarer, at de ikke har fået finansieret eller medfinansieret projekter.

Derudover ligger der et uudnyttet potentiale i salg af ydelser fx til turismeindustrien.

Inden for de enkelte forvaltningsområder finder vi også en række områder, som har et væsentligt udviklingspotentiale.

5) **Ældreområdet**

Kun 42 % har lavet aktiviteter på ældre området, og kun 14% har lavet aktiviteter specifikt for de ældre. Det betyder, at der er et stort potentiale på området både i formidlingsmæssig henseende, men også i et sundhedsmæssigt perspektiv.

6) **Det sociale område**

På det sociale område er der mange potentialer for naturvejlederne, men skal enkelte dele fra dette område særligt fremhæves må det bl.a. være på integrationsområdet, hvor naturen kan fungere som en fremragende ramme for integrerende og inkluderende aktiviteter. Ofte bliver der fokuseret på kulturkløfter, og alt for lidt på det der er fælles, eller som nogle udtrykker det, kulturbroerne. Her har naturvejlederne en oplagt mulighed for at spille en rolle, og bidrage positivt til det arbejde, der normalt bliver varetaget af andre faggrupper i kommunerne.

Et andet vigtigt område er de boligsociale foreninger. Her findes store grupper af borgere som kun sjældent eller slet ikke bruger naturen. Her har naturvejlederne gode muligheder for at komme i kontakt med borgere, som kan profitere væsentligt af naturvejledernes aktiviteter.

7) **Sundhedsområdet**

Sundhedspersonalet i kommunerne vil med fordel kunne bruge naturvejlederne i deres arbejde. Der er mange eksempler på gode samarbejder, og dokumenterede effekter af at bruge naturen. Derfor vil særligt sundhedsplejersker og fysioterapeuter kunne drage nytte af kende til muligheder for at bruge nærmiljøer og bynær natur til sundhedsfremmende og genoptræningsaktiviteter. Det er kun en begrænset del af naturvejlederne der har været involveret i samarbejde med disse faggrupper.

Det samme gælder idrætsledere, som vil kunne drage fordel af naturvejledernes kendskab til mulighederne for udfoldelser i naturen.

8) **Teknik og miljø**

Mange naturvejledere har et tæt samarbejde med teknisk forvaltning. Andre er helt eller delvist ansat i denne forvaltning, og har derfor arbejdsopgaver på dette område. Eksemplerne på aktiviteter og projekter fra dette område er derfor talrige.

Der er bl.a. mange eksempler på samarbejde om information til borgerne om aktiviteter og brug af de offentlige arealer, og etablering af sundhedsruter. Når det er medtaget under potentialer, er det fordi samarbejdet er så oplagt, at den store del af naturvejlederne der ikke har et sådant samarbejde, med fordel ville kunne få det etableret.

Kun få naturvejledere nævner eksempler på aktiv deltagelse i byplanlægningen, men de få eksempler vi har fået er så gode, at det bør fremhæves som et område, hvor mange flere naturvejledere kunne bruges.

Det traditionelle billede af naturvejlederen holder ikke. Javel. Overraskende? Nej, men det er overraskende hvor lidt det holder, og hvor mangfoldige opgaver naturvejlederne dækker.

Mere interessant er det måske, at rigtigt mange naturvejledere har erfaringer med at vejlede pædagogisk personale, og dermed vejlede gennem andre. De når på den måde mange flere og gør derfor en væsentlig større forskel. Den erfaring bruges kun i begrænset omfang på andre personalegrupper, men som hovedparten af ovenstående eksempler viser, er der rundt om i landet gjort rigtigt mange gode erfaringer med den type vejledning.

Noget tyder også på, at naturvejlederne generelt kan blive bedre til at kommunikere til medier og politikere, og være opmærksom på, at de på den måde faktiske bidrager positivt til at markedsføre kommunen, og samtidig kan være med til at fastholde og udvide jobmuligheder i de kommunale forvaltninger.

Det er i hvert fald tydeligt, at det klassiske billede af naturvejlederne kan udfordres, og at det nok i nogen grad også gælder naturvejledernes billede af sig selv.

Bilag

- **Bilag 1: Terapeuter i naturen**
- **Bilag 2: Shelters, udeskole og inklusion**
- **Bilag 3: Familie- og Naturoplevelser**
- **Bilag 4: Brug af fredede arealer**

Terapeuterne ud i naturen

I forbindelse med projektet ”Naturvejledning i alle forvaltninger – Hvordan?” blev der iværksat en række udviklingsprojekter, der havde til formål at undersøge muligheder og potentialer for samarbejde mellem naturvejledere og andre faggrupper i en bred vifte af kommunens forvaltninger. Et af disse projekter havde til formål at undersøge, hvordan kommunens terapeuter kan bruge naturen og naturvejlederen i deres arbejde. Valget faldt på træningsenheden i Frederikssund, der i mindre omfang havde arbejdet med området tidligere. Træningsenheden er placeret under sundhedsforvaltningen, og varetager genoptræningen af kommunens borgere, både efter serviceloven og sundhedsloven. De havde bl.a. haft enkelte medarbejdere på kursus i at bruge naturen til træning, og havde efterfølgende drøftet mulighederne på et personalemøde. Enkelte fysioterapeuter havde efterfølgende lavet mindre forsøg med at tage hold med uden for træningslokalerne, og tilbagemeldingerne havde været positive. De ønskede derfor at sætte yderligere fokus på denne del af deres arbejde. Deres udfordringer lå i at få kendskab til hvilke områder i nærheden af træningscentrene, der vil være egnede til brug i deres dagligdag, og hvordan de kunne omsætte deres faglighed og praktiske erfaringer fra træningslokalerne til aktiviteter udendørs. Fokus blev ikke at flytte træningslokalet ud under åben himmel, men at få udforsket hvilke aktiviteter, der ville blive understøttet og styrket ved at placere dem i udendørs rammer.

I samarbejde med den lokale naturvejleder Yuri Tümmmler søgte vi derfor efter egnede lokaliteter vi kunne anbefale til terapeuterne, og samtidig kontaktede vi forsker og fysioterapeut Nina Schriver fra Momentum, der har forsket i området, og hvis arbejde tidligere havde givet inspiration til terapeuterne.

Det blev derfor aftalt at gennemføre en kursuseftermiddag i forsommeren 2013 i den nyetablerede Sillebro Ådal naturpark, der ligger i gåafstand fra træningsenheden i Frederikssund.

Som afslutning på dagen udfyldte terapeuterne et spørgeskema om aktiviteterne på dagen, og hvilke muligheder de så i at bruge naturen og naturvejlederne. Svarene bliver kort gennemgået herunder.

24 af de deltagende terapeuter svarede på 10 spørgsmål.

De første 3 var afkrydsningsspørgsmål, med de 4 svarmuligheder

- Meget enig
- enig
- delvis enig
- ikke enig

De næste 4 var afkrydsningsspørgsmål, med de 4 svarmuligheder,

- I høj grad,
- i nogen grad,
- i mindre grad
- slet ikke

Spørgsmål 8-10 gav mulighed for åbne kvalitative svar.

Spørgsmål 1: Jeg har i løbet af kurset fået kendskab til nye aktiviteter, som jeg med fordel kan bruge i mit daglige arbejde. (svarene er i den grafiske fremstilling opgjort i procent)

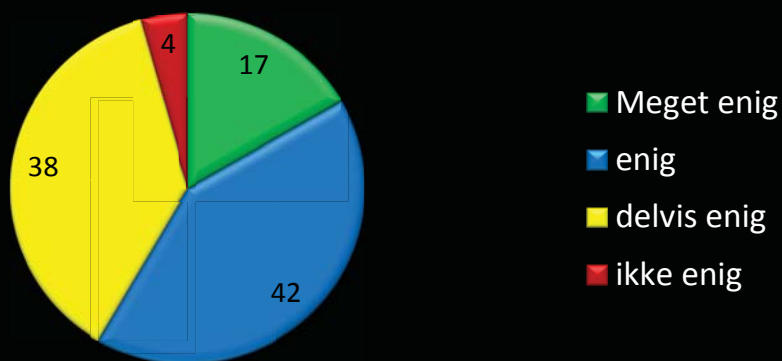

Spørgsmål 2: Jeg har i løbet af kurset reflekteret over metoder og aktiviteter, som vil øge min motivation for at bruge naturen i mit arbejde.

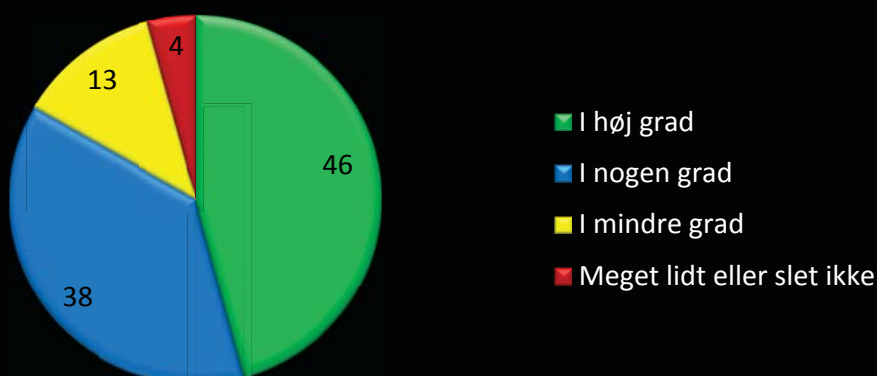
Spørgsmål 3: Jeg har i løbet af kurset mødt ny teori og viden som ændrer mit syn på at bruge naturen i mit daglige arbejde.

Jeg har i løbet af kurset mødt ny teori og viden som ændrer mit syn på at bruge naturen i mit daglige arbejde

Spørgsmål 4: I hvor høj grad har du behov for at kende mere til nærområderne og mulig anvendelse af dem?

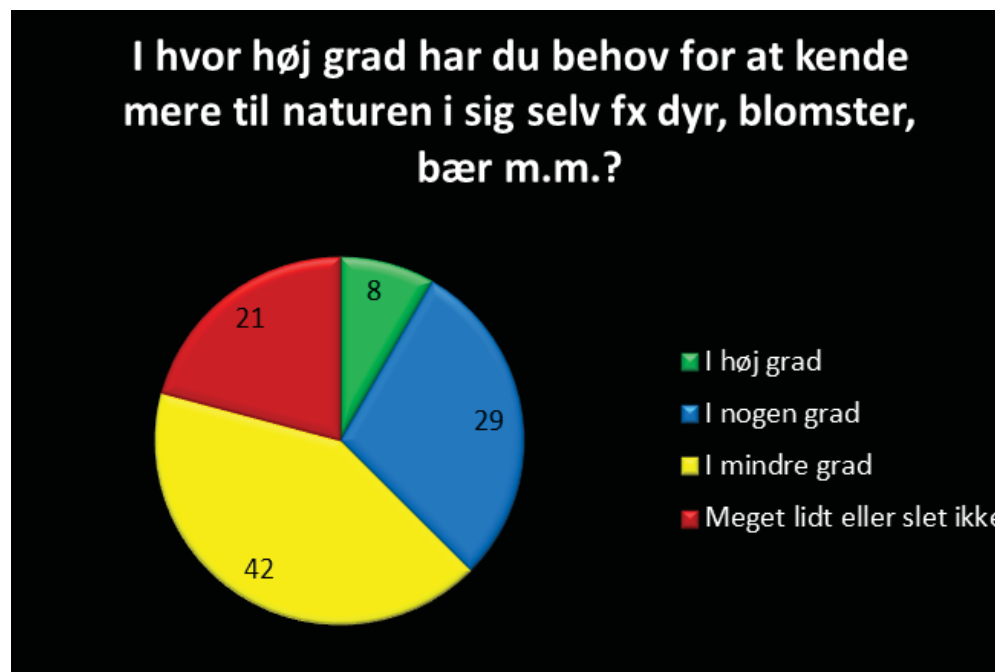
I hvor høj grad har du behov for at kende mere til nærområderne og mulig anvendelse af dem?

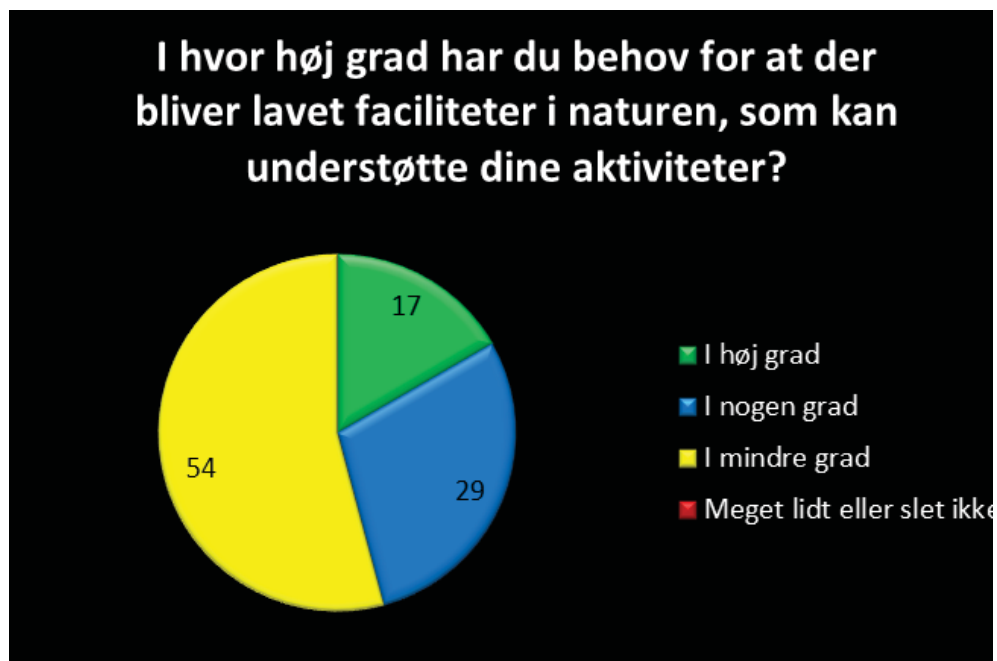
Spørgsmål 5: I hvor høj grad har du behov for at kende mere til aktiviteter og sjove lege i naturen?

Spørgsmål 6: I hvor høj grad har du behov for at kende mere til naturen i sig selv fx dyr, blomster, bær m.m.?

Spørgsmål 7: I hvor høj grad har du behov for at der bliver lavet faciliteter i naturen, som kan understøtte dine aktiviteter?

Spørgsmål 8-10 gav mulighed for åbne kvalitative svar. Nedenstående er en opsummering og sammenskrivning af terapeuternes svar.

Spørgsmål 8: Hvilke faciliteter kunne det være? (opfølgning på spørgsmål 7)

- Træstammer langs kondi og vandrestier, som man kan sidde, lave øvelser og balancere på.
- Små trin i kuperet terræn.
- Forskelligt underlag at bevæge sig på
- Gode stier så også gangbesværede og rollatorer kan komme frem
- Ting der vipper, ruller og giver efter
- Balcestationer a la ”jorden er giftig” områder som børn kan lege på, og man med borgere kan afprøve balance
- Små broer over vandløb, trappetrin, flade sten, reb i træer og forskelligt underlag
- Træningshaver og skovfitness redskaber

Spørgsmål 9: Hvordan tænker du at en naturvejleder kunne hjælpe i den vedligeholdende træning?

- Ugentlige temature over 8-12 gange, fx naturens spisekammer, fugleliv, dyreliv, tur uden for stier.
- Arrangere ”kom og træn sammen i naturen”
- gode kort og optegnelser
- Brug naturen til pensionistture
- Viden om gode træningssteder i nærområdet
- Stier og ruter af forskellige længder og muligheder.

- Guidede ture i nærmiljøerne omkring kommunens omsorgscentre
- Ved at sætte skilte op
- Vil gerne vide hvad en naturvejleder laver

Spørgsmål 10: Hvordan tænker du ellers at en naturvejleder vil kunne hjælpe træningsenheden med handling og viden?

- Fortælle hvor i kommunen der er P-muligheder tæt ved skov, strand, åer, og mulighed for at sidde på noget
- Evt. deltage ad hoc på hold og fortælle om muligheder i deres nærområde – etablere grupper mm. Fortælle om kommunens muligheder i naturen.
- Viden om forskellige naturområder i kommunen, så man kan lægge træning i borgernes nærområde og ikke kun i det område som ligger tæt på arbejdspladsen.
- Invitere til naturdage med borgere og terapeuter
- Pjecer eller app's med gode ruter at gå for den svage ældre borger i forskellige dele af kommunen. Både by og land.
- Kan evt. hjælpe til at kommunen eller fonde bevilliger redskaber i naturen
- Dage som i dag, meget inspirerende

I spørgsmål 1 giver 87 % af de deltagende terapeuter udtryk for at være enige eller meget enige i at, de havde fået kendskab til nye aktiviteter, der med fordel kunne bruges i deres daglige arbejde, og i spørgsmål 2 giver hele 96 % af de deltagende terapeuter udtryk for at være enige eller meget enige i at

de i løbet af kurset havde reflekteret over metoder og aktiviteter, som vil øge deres motivation for at bruge naturen i deres arbejde. Det er meget positive tilbagemeldinger, som giver et godt grundlag for udvikling af denne del af terapeuternes arbejde. 67 % gav udtryk for at være enige eller meget enige i at de havde fået ny teori og viden som ændrede deres syn på at bruge naturen i deres daglige arbejde.

84% gav udtryk for at de i nogen eller i høj grad havde brug for at kende mere til nærområderne og mulig anvendelse af dem. De kvalitative svar i spørgsmål 9 og 10 understøtter den høje svarprocent i dette spørgsmål, og viser et tydeligt behov hos terapeuterne, som naturvejlederen vil kunne understøtte.

80 % af terapeuterne gav udtryk for at de i nogen eller i høj grad havde behov for at kende mere til aktiviteter og sjove lege i naturen, også her vil en naturvejleder kunne imødekomme dette behov og inspirere og udvikle aktiviteter i samarbejde med terapeuterne.

Kun 37 % af terapeuterne gav udtryk for at de i nogen eller høj grad havde behov for at kende mere til naturen i sig selv, mens 63 % altså gav udtryk for at de i mindre grad, meget lidt eller slet ikke havde dette behov. Selvom at vi har en forestilling om at det kunne være en stor motivationsfaktor hos en del af borgerne til at komme ud i naturen, og særligt mange ældre, vil det her nok give mere mening, at naturvejlederen laver et tilbud til få terapeuter, der gav udtryk for denne interesse.

Som beskrevet i indledningen var fokus ikke at flytte træningslokalet ud under åben himmel, men at få udforsket hvilke aktiviteter, der ville blive understøttet og styrket ved at placere dem i udendørs rammer. Tanken var, at borgerne efter endt træningsforløb, selvstændigt skulle kunne træne videre i samme eller tilsvarende rammer i deres nærområder, og 54 % af terapeuterne giver i spørgsmål 7 efterfølgende udtryk for at de kun i mindre grad, meget lidt eller slet ikke har brug for at der bliver lavet faciliteter i naturen, som kan understøtte deres aktiviteter. Der er dog 46 % som i nogen grad eller i høj grad mener, at der er behov for at få etableret særlige faciliteter i naturen, som kan understøtte deres arbejde. En meget stor del af svarene i spørgsmål 8, som omhandler disse faciliteter, retter sig mod helt simple faciliteter som forskellige underlag og træstammer, der kan bruge til træning og hvile langs stierne. Andre nævner simple faciliteter som man bl.a. kan finde på naturlegepladser. Også her vil naturvejlederen kunne bidrage til at finde egnede lokaliteter og understøtte etableringen af disse faciliteter.

Interessen blandt terapeuterne for at bruge naturen til træning blevet skærpet, og samtidig er mulighederne for at bruge naturvejlederen i dette arbejde blevet tydeligere. Alle parter har efterfølgende givet udtryk for, at der skal arbejdes videre med området. Der bliver bl.a. etableret et særligt udehold i træningsenheden.

Ser vi på udviklingsprojektet i forhold til naturvejleder-spørgeskemaundersøgelsen, hvor 10 % af naturvejlederne svarer, at de har vejledt fysioterapeuter, vurderes det, at der er et stort potentiale for at styrke samarbejdet mellem naturvejledere og fysioterapeuter omkring at rykke træningen ud i naturen. Projektet i Frederikssund er et godt eksempel på dette.

Shelters, udeskole og inklusion

I forbindelse med projektet ”Naturvejledning i alle forvaltninger – Hvordan?” blev der iværksat og fulgt en række udviklingsprojekter, der havde til formål at undersøge muligheder og potentialer for samarbejde mellem naturvejledere og andre faggrupper. På Strandgårdskolen i Ishøj er der ansat en Naturvejleder på fuld tid til at implementere udeskole bredt i alle fag og til alle elever på skolen. Et af disse projekter var rettet mod udskolingsklasser med meget bredt sammensatte kulturbaggrunde. Projektet havde til formål at give elever mulighed for at opleve hvordan praktisk arbejde i naturen, og håndværksmæssige færdigheder vil kunne være nyttige både i og uden for skolen, og samtidig styrke deres valg af ungdomsuddannelse bredt, ved at give indsigt i andre uddannelser end de gymnasiale.

Projektet var en del af projekt ”skills” på Strandgårdskolen i Ishøj, og delprojektet var at projektere og bygge 3 shelters i Oasen på Strandgårdsskolen. Alle eleverne har forud for projektets udførelse overnattet i Shelters i Gribskov eller på Vestamager. Eleverne havde derfor viden til at deltage aktivt i alle faser af projektet. Shelterne er ca. 9 m² hver. Eleverne skulle bl.a. gøre overvejelser i forhold til materialevalg, placering, hærværkssikring, størrelse, æstetik, pris m.m. Eleverne har i vid udstrækning selv bygget shelterne, men har undervejs fået vejledning af Københavns Tekniske Skole, Bygge og anlæg. Ideen her var at få elever fra teknisk skole til at inspirere eleverne i forhold til fremtidigt valg af uddannelse.

Projektet blev valgt af 10 drenge fra 8. og 9. årgang. Der blev afsat 4 lektioner om ugen til projektet.

De første to shelters blev færdige i foråret 2013, og det sidste forventes færdigbygget i løbet af vinteren 2013-2014.

Naturvejlederen havde endvidere fokus på pressedækning under byggeriet af shelterne, og havde lavet en aftale med TV- Ishøj om at følge projektet løbende. Derudover blev lokale medier som Vestegnen, Sydkysten m.m. opsøgt. Se nedenstående links.

Naturvejlederen har søgt midler hos Friluftsrådet, og projektet blev finansieret af med 15.000 kr. pr. shelter. Shelterne er efterfølgende gjort tilgængelige for alle borgere.

<http://udeskolen.wix.com/udeskolens-galleri#!about/ccjb>

<http://skillsoasen.wix.com/skills>

Projektet har været en succes, og både elever og andre bidragsydere har været tilfredse med processen.

Naturvejleder/udeskolevejlederen Johnny Skjoldborg Krog har spillet en væsentlig rolle fra idefase over projektbeskrivelse, projektansøgninger, udførelse, kommunikation og afrapportering, og har dermed været afgørende for projektets gennemførelse. Projektet er et godt eksempel på hvordan brobygning mellem kompetencer og faggrupper kan bidrage positivt på områder, hvor enkeltfagligheder kan opleves begrænsende i arbejdet med børn- og ungegrupper, med bredt sammensatte kulturbaggrunde. Som det fremgår af rapporten har kun omkring en tredjedel af naturvejlederne deltaget i projekter, hvor inklusion af borgere med andre kulturbaggrunde har været i fokus. Dermed bidrager ovenstående projekt til rækken af gode eksempler på området, hvor der endnu er et stort uudnyttet potentiale i kommunerne.

Familie og naturoplevelser

I forbindelse med projektet ”Naturvejledning i alle forvaltninger – Hvordan?” blev der iværksat og fulgt en række udviklingsprojekter, der havde til formål at undersøge muligheder og potentialer for samarbejde mellem naturvejledere og andre faggrupper. Et af disse projekter er ”Familie- og Naturoplevelser”, der er et partnerskab mellem Naturcentret Nyruphus, Naturstyrelsen Nordsjælland og Center for job og oplevelse.

Samarbejdet mellem de tre udspringer blandt andet af et behov for at styrke beskæftigelses- og uddannelsesindsatsen overfor de borgere i Helsingør Kommune, der har svært ved at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Det drejer sig bl.a. om fleksjobbere, førtidspensionister og voksne med særlige behov. Derfor etablerer Center for Job og Oplevelse ’Virksomheden Nyruphus’, som en del af partnerskabet.

Center for Job og Oplevelse (CFJOO) er et arbejds- og beskæftigelsestilbud for borgere med handicap i varierende grad.

Partnerskabet har som udgangspunkt opstillet følgende overskrifter som kan tilbydes borgerne i Familie og naturoplevelser.

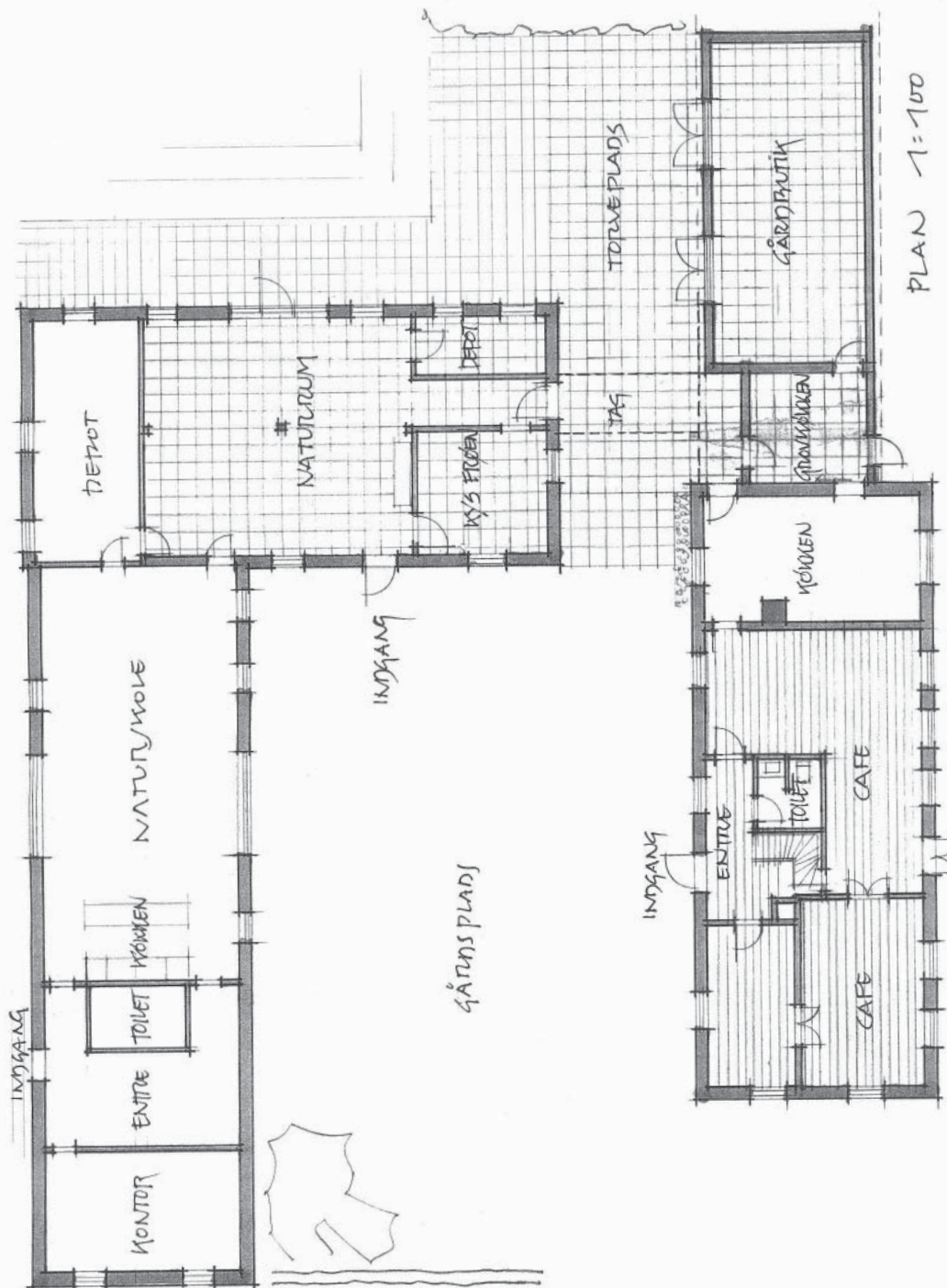
- Naturvejledning
- Naturlegeplads, naturrum og bevægelsesområde
- Skovcafé og gårdbutik
- Værksteder
- Friluftaktiviteter, herunder cykeludlejning
- Spændende og anderledes mødefaciliteter

Naturvejledning er et fælles omdrejningspunkt i samarbejdet mellem Center for Job og Oplevelse, Naturstyrelsen Nordsjælland og Naturcentret Nyruphus.

Det kan være et fælles mål at naturvejledningen tænkes ind i alle aktiviteter, både når hver part laver noget indenfor egne rammer, og ved fælles arrangementer—og i et eller andet omfang også i indretning og udsmykning.

Det vil være en styrke for stedet at gæsterne føler, at der er en fælles ”ånd” uanset hvor man er og hvad man laver – det er måske lige derfor, at man gerne vil komme igen.

Det betyder ikke, at alt skal være ens og se ud på samme måde – de tre samarbejdspartnere har selvfølgelig den for deres egen virksomhed mest hensigtsmæssige naturvejledningsstrategi. Men uanset hvor gæsterne er på besøg eller hvem de kommer i kontakt med, bør man ikke være i tvivl om, at man på Nyruphus sætter viden, forståelse og respekt for naturen og dens skabninger højt og ”brug-og-smid-væk kulturen” må findes et andet sted.

Derudover etableres et aktivitetsprojekt rettet mod børnefamilier, der går ud på at give børnefamilier mulighed for at få gode naturoplevelser ved at stille aktivitetstilbud og dertil hørende udstyr til rådighed. Ligende projekter kendes fx fra Kys Frøen. Aktiviteterne udføres, som udgangspunkt, uden anden vejledning end de inspirerende og grundige skriftlige aktivitetsvejledninger og bæres igennem af familiernes egen drivkraft og entusiasme.

Aktivitetsprojektet kan indgå som et centralt formidlingstilbud i konceptet "Familier og Naturoplevelser" på Nyruphus. Det kan tiltrække potentielle kunder til Skovcafé og Gårdbutik, og vil øge muligheden for at familierne kommer ud i den omkringliggende natur. Aktiviteterne på Nyruphus kan

være en blanding af de mere traditionelle, for eksempel fange vandhulsdyr, og noget mere specielt for Nyruphus, fx får og filtning.

På Nyruphus kan centret etableres i en del af den eksisterende staldbygning (efter reovering). Det naturfaglige indhold, materialeindkøb og opsyn vil blive varetaget i samarbejde af naturvejledere fra Nyruphus og Naturstyrelsen. Betaling og evt. udlevering af materiale kan varetages af medarbejdere fra Center for Job og Oplevelse. På sigt kunne der være mulighed for at udvalgte medarbejdere fra Center for job og oplevelse, efter en mindre oplæring, kunne fungere som ”behjælpelige” naturformidlere på selve stedet.

Center for Job og Oplevelse (CFJOO) ønsker at etablere en skovcafe og gårdbutik på den gamle skovfogedbolig Nyruphus. Virksomhedens formål er at tilbyde job til unge borgere i Helsingør Kommune, som ellers har store vanskeligheder med at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Medarbejdergruppen vil være unge Helsingørborgere, som har vanskeligt ved at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Dette gælder blandt andet for unge, som har fået tilkendt fleksjob, men som ikke i første omgang vil kunne klare at arbejde i en virksomhed på helt almindelige vilkår, og derfor har brug for noget erhvervs-træning i en virksomhed, som drives på markedsvilkår, men hvor der er mere støtte og tålmodighed. Det kan bl.a. være relevant for borgere i matchgruppe 2 og 3, som kan tilbydes afklaringsforløb, samt for borgere, der har færdiggjort STU-forløb i Helsingør eller andetsteds, og hvis erhvervsmæssige muligheder skal afprøves.

Virksomheden vil efter etableringsfasen kunne have op til 25 unge medarbejdere under uddannelse. Heraf forventes det, at 4-6 pr. år vil kunne søge videre til fleksjobs i andre virksomheder.

Naturvejlederne Henrik Lieberkind og Maj-Britt Salhauge spiller en afgørende rolle i dette samarbejde, og bidrager bl.a. med viden om natur, lokalområde, oplevelsesmuligheder samt mange års erfaring med faciliteter og materialer. Det gælder både tilbud til gæster og hjælp med uddannelse af de unge medarbejdere til at varetage opgaver i forbindelse med aktiviteter ved Centret og i den omkringliggende natur. De unge medarbejdere skal bl.a. drive gårdbutik, skovcafe, køkkenhaver og naturrum/naturværksted, samt assistere ved naturformidling og daglig pleje af udenomsarealer, faciliteter ved bålhytter og aktivitetsbaner. Forløbet er en del af STU (særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse), hvor de unge erhverver et kompetencebevis efter endt uddannelse. Som det fremgår af rapporten har en del naturvejledere deltaget i projekter med fokus på at udvikle skovhjelperordninger, men de er oftest rettet mod ikke helt så stærke målgrupper. Målsætningen i dette projekt er at udvikle de unge medarbejdere så meget, at de vil kunne varetage fleksjob i andre virksomheder, og at projektet på sigt vil kunne spredes til andre kommuner.

Se mere i folderen på nedenstående link.

<http://www.cfjoo.dk/images/stories/2013/pdf/ny%20rettet%20version%2012%20september%2013.pdf>

Brug af fredede arealer

I forbindelse med projektet ”Naturvejledning i alle forvaltninger – Hvordan?” blev der iværksat og fulgt en række udviklingsprojekter, der havde til formål at undersøge muligheder og potentialer for samarbejde mellem naturvejledere og andre faggrupper. Et af disse projekter var at udbygge samarbejdet mellem Center for Teknik og Miljø i Helsingør og de lokale naturvejlederne om offentlighedens brug af fredede arealer.

Der har været fokus på de to fredede arealer Vestkilen og Færgevejskilen.

I Vestkilen har målet været at få åbnet mere op for arealet for offentligheden, bl.a. ved at øge tilgængeligheden. Teknik og Miljø har etableret og vedligeholder klippede naturstier gennem området. Se nedenstående kort, hvor de røde streger markerer stierne. Målsætningen er at naturvejlederne sammen med Teknik og Miljø udarbejder informationstavler der fortæller om områdets historie, natur- og fredningsmæssige værdier og om offentlighedens adgang til brug af arealerne, og deres medansvar for at beskytte området. Det er ligeledes intentionen, at øge de nærliggende skolars brug af området til ekskursioner, med særlig fokus på naturforståelse, naturforvaltning og friluftaktiviteter.

I Færgevejskilen har fokus været på borgerinddragelse i forvaltning af det fredede areal, og Teknik og Miljø har ansat en projektmedarbejder, der forsøger at etablere frivillighedsgrupper, der kan deltage aktivt i forvaltningen af arealet. Der er

etableret en følgegruppe med deltagelse af en række fagpersoner, herunder naturvejlederne, og der har været afholdt en række møde i følgegruppen. Der er derudover afholdt 2 offentlige møder hvor alle interessenter har været inviteret samt et møde for de specielt interesserede. Der er afholdt 2 fælles plejedage på dele af området. De nærliggende skoler har udtrykt interesse for at deltage i projektet.

Nedenstående arbejdsgrupper er efterfølgende blevet etableret

- Overordnet + PR
- Skellebækgruppen
- Søer, diget, naturpleje
- Meulenburg skoven

Derudover påtænkes det at etablere arbejdsgrupper for nogle af de projekter der er nemmere at gå til, fx borde og bænke, bålplads, motionssti, skiltning og formidling.

Naturvejlederne Henrik Lieberkind og Maj-Britt Salhaug har deltaget i følgegruppemøderne og bidrager ved at sætte fokus på adgangsforhold, kommunikation til offentligheden og med erfaringer fra frivillighedsprojekter og naturplejeprojekter i samarbejde med skoler og daginstitutioner. De to projekter med fokus på offentlighedens brug af fredede arealer viser hvor mangfoldige arbejdsopgaver, der følger med jobbet som naturvejleder, og bidrager yderligere til den overvældende mængde af eksempler på samarbejder med Teknik og Miljø, som er beskrevet i rapporten.

De røde streger viser de klippede stier i Vestkilen.

